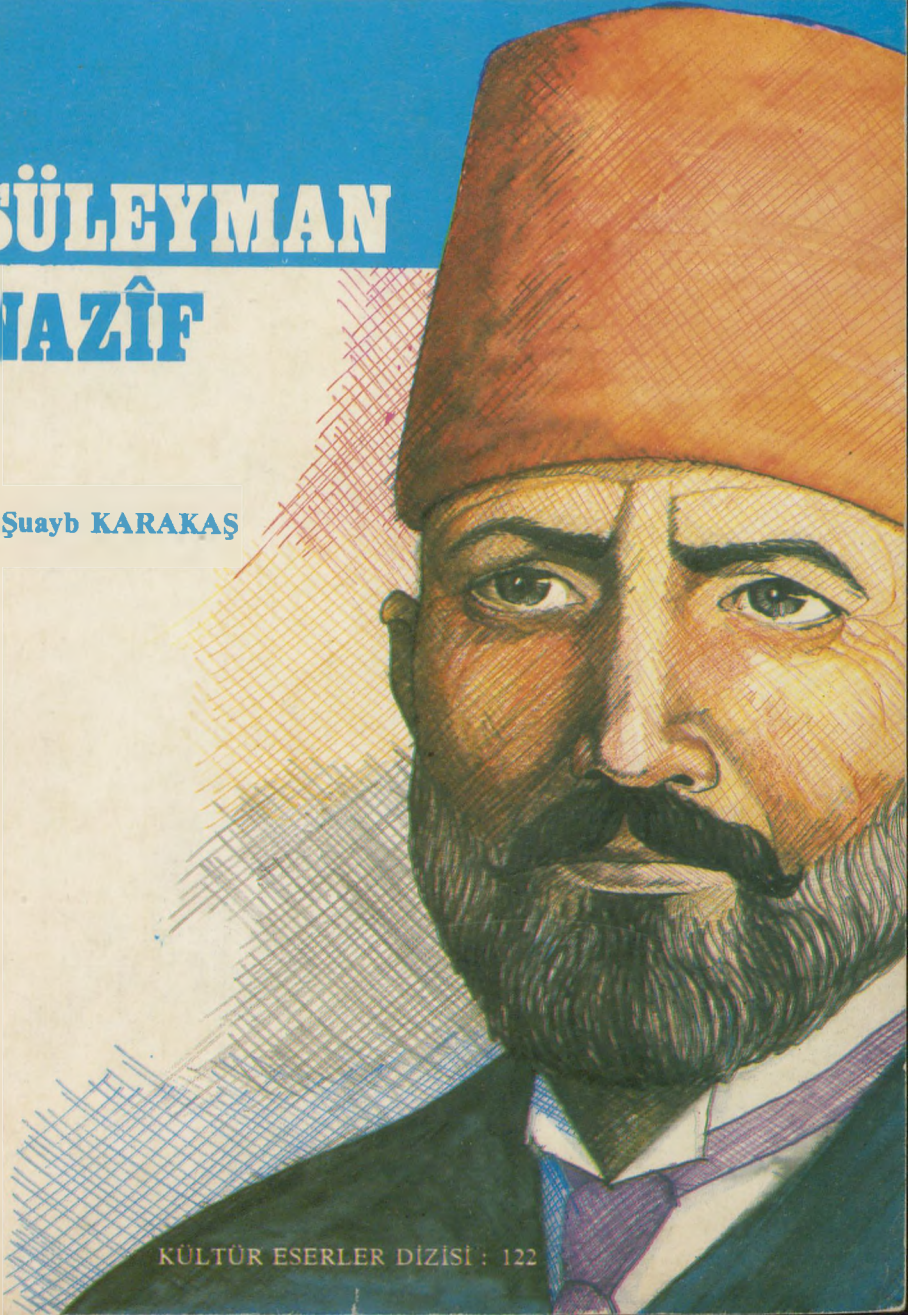

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI YAYINLARI : 968

SÜLEYMAN NAZÎF

Dr. Şuayb KARAKAŞ

KÜLTÜR ESERLER DİZİSİ : 122

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI YAYINLARI : 968

SÜLEYMAN NAZÎF

Dr. Şuayb KARAKAŞ

KÜLTÜR ESERLERİ DİZİSİ : 122

Kapak Düzeni : Dr. Ahmet SINAV

SÜLEYMAN NAZİF

ISBN 975 - 17 - 0316 - 6

© Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1988

Onay : 8.7.1988 tarih ve 928 - 1 - 2897 Sayı

Birinci baskı

Baskı sayısı : 3.000

Başbakanlık Basımevi - ANKARA

ÖNSÖZ

Servet-i Fünûn döneminde şiiirleriyle, 1909'dan sonra da hem şiir, hem de nesirleriyle tanınmış olan Süleyman Nazîf hakkında, bugüne kadar, hayatı ve bütün eserlerini içine alan bir çalışma yapılmamıştır. Onun hayatına dair kısa bilgileri ve eserlerinden seçilmiş bazı parçaları ihtiva eden kitaplar, tanıtma maksadına hizmet etmektedir. Biz burada, çalışmamızın ismine sadık kalarak, Süleyman Nazîf'in hususi ve edebî hayatını, bulabildiğimiz manzum ve mensur bütün eserlerini esas kabul etmek suretiyle, yaşadığı devtin özelliklerini de göz önünde bulundurarak incelemeğe gayret ettik.

Çalışma planımız, iki ana bölüm ve bunlara bağlı olarak Giriş, Sonuç ve Bibliyografya'dan ibarettir.

Giriş yazısında, Süleyman Nazîf'in yetişmesiyle, eserlerine şiddetle tesir eden devrin siyasi ve edebî panoraması, kronolojik olarak hülâsa edilmiştir.

Birinci bölümde, Süleyman Nazîf'in hususî hayatı hakkında bulabildiğimiz bütün bilgileri vermeğe çalıştık. Bu konuda bildiklerimizi aktarırken, evvelâ Nazîf'in mensup olduğu aileyi ve kültür mirasını devraldığı şair dedelerini kısaca tanıtmak istedik. Nazîf'in hayatı anlatılırken, resmî görevleri, gazetecilik ve neşir faaliyetleri de bu bölümde değerlendirilmiştir. Bilindiği gibi gazetelerde yayınlanan yazıların, onun hayatında mühim bir yeri vardır. Bu yazılar, zaman zaman Nazîf'in hayat çizgisine de tesir etmiştir. Günün icaplarına bağlı olarak hemen her konuda kaleme alınmış bu yazıları, ihtiva ettikleri fikre göre tasnif ettik ve millî meselelerle alâkalı gördüğümüz yazıları, yine bu bölümde değerlendirmek istedik. Nazîf'in dil, san'at ve edebiyat, Osmanlıcılık ve Türkçülük ve Batı medeniyeti ile ilgili yazılarını ise ikinci bölüme dahil ettik. Ayrı araştırmalara konu olabilecek yazıları, çalışma planımızın dışında bıraktık. Bu bölümde, Nazîf'in günlük hadiseler karşısındaki hassasiyetini göstermesi bakımından, gazetecilik bahsi üzerinde genişçe durulmuştur.

Süleyman Nazîf'in eserlerine tahsis edilen ikinci bölüm, kendi içinde, I. Manzum Eserleri, II. Mensur Eserleri olmak üzere iki büyük gruba daha ayrılır. Her iki grubun da ortak özelliği, temsil ettikleri eserleri muhteva yönünden ele almış olmasıdır. Eserler incelenirken, yazıldığı devrin siyasî ve edebî özelliklerine dikkat edilmiş, sanatkârın mizacı göz önünde bulundurulmuştur. Manzum eserlerin bahis mevzuu edildiği sa-hifelerde, aynı adla yayınlanmış olan şiirler arasında karışıklığı önlemek maksadıyla, numara sistemine müracaat ettik. Bu-nun için de önce, şiirleri vezin özelliklerine göre gruplara ayır-dık. Sonra öncelik gazelde olmak suretiyle, bibliyografyada da görüleceği üzere bütün şiirlere numara verdik.

Sonuç kısmında ise, Süleyman Nazîf'in hayatı ve edebî şahsiyeti bir defa daha ele alınmış ve inceleme neticesinde var-dığımız hükümler, bir bütün olarak özet halinde verilmiştir.

Dört kısımdan ibaret Bibliyografya'da Süleyman Na-zîf'in kitap halinde yayınlanan eserleri kronolojik olarak, şi-irleri numara sırasına göre, dağınık haldeki yazıları ise, alfabetik sıraya göre dizdiğimiz gazete ve mecmua başlıkları altında kronolojik bölümler halinde gösterilmiştir. Süleyman Nazîf hakkında kaleme alınan eserlerle, faydalanılan kaynak-lar, yazarlarının soyadlarına göre dizilmiştir.

İndeks kısmı ise sadece şahıs, eser ve eserlerde geçen şa-hıs adlarından ibarettir.

Burada, Süleyman Nazîf'in gazete ve mecmua sahife-lerinde dağınık halde bulunan ve bu çalışmanın da esasların-dan birini teşkil eden manzum ve mensur eserlerinin tamamını tesbit edebildiğimizi söyleyemeyiz. Bu çalışmada, Nazîf'in ki-tap halinde yayınlanan eserlerinden başka 109 şiiri ile 561 nesir yazısı söz konusu edilmiştir. Yapılacak yeni araştırmaların, Nazîf'in bilhassa nesir sahasında daha pek çok yazısını orta-ya çıkaracağı inancındayız. Süleyman Nazîf'e ait hususî ev-râkı da görmek inkânı bulamadığımızı, ayrıca belirtmek isteriz. Bu itibarla çalışmamızın bibliyografya yönünden ek-sikleri bulunduğunu, önce biz kabul ediyoruz.

Bu çalışmanın proje ve hazırlık safhasında, bugün ismini rahmetle yâd ettiğim muhterem hocam Prof.Dr.M. Kaya Bilgegil Bey'in büyük yardımlarını gördüm. Kezâ hayatı ve eserleri üzerinde çalışmak bahtiyarlığına eriştiğim "kara gün dostu" Süleyman Nazîf Bey'in de fikir ve heyecanlarından istifade ettim. Şimdi çok sevdikleri vatan toprağında bulunan bu güzîde insanların aziz hatıraları önünde saygıyla eğilerek kendilerini bir defa daha rahmetle anıyorum.

Ayrıca hazırlık safhasında çalışmalarına bizzat nezâret eden ve her türlü müracaatımda yardımlarını esirgemeyen Prof.Dr. Ahmet Bican Ercilasun Bey'i de hatırlamak istiyoruz. Bu muhterem hocama da şükranlarımı sunmayı bir vazife saydığımı ifade etmek isterim.

*Ocak 1988, Ankara
Dr. Şuayb KARAKAŞ*

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	3
GİRİŞ	13

BİRİNCİ BÖLÜM

Süleyman Nazîf'in Hayatı

I. AİLE ÇEVRESİ	25
A. BABASININ AİLESİ	25
1. İsmail Fâmî Efendi	26
2. Mehmed Emîrî Efendi	26
3. İbrahim Cehdî Efendi	28
4. Süleyman Nazîf Efendi	29
5. Mehmed Saîd Paşa	31
B. ANNESİNİN AİLESİ	38
Hâmî Efendi	39
II. SÜLEYMAN NAZÎF'İN DOĞUM TARİHİ VE ÇOCUKLUK DEVRESİ	40
III. SAİD PAŞA'NIN İLİM VE EDEBİYAT MEC- LİSLERİ	48
IV. İLK MEMURİYETLERİ	51
A. MUŞ REJİ MÜDİRİYYETİ	51
B. MARDİN SANCAĞI - TAHSİL-İ BEKÂYÂ MEMURLUĞU	52
C. DİYARBAKIR VİLÂYETİ MECLİS-İ İDARE BAŞKÂTİB MUAVİNLİĞİ	52
Ç. DİYARBAKIR VİLÂYET MATBAASI MÜ- DÜRLÜĞÜ VE VİLÂYET GAZETESİ BAŞ- MUHARRİRLİĞİ	52
D. LİCE KAZÂSİ ÂŞÂRINI İHÂLEYE MEMUR ...	53
E. MAİYYET-İ SENİYYE ERKÂN-I HARBİYE FERİKİ ABDULLAH PAŞA'NIN KÂTİB- LİĞİ	54

V. ERMENİ MESELESİ VE DİYARBAKIR İSYANI	55
VI. PARİS'E GİTMESİ	66
VII. HÜDÂVENDİGÂR VİLÂYETİ MEKTUP-ÇULUĞU	76
VIII. II. MEŞRUTİYETİN İLÂNINDAN UMÛMÎ HARBİN SONUNA KADAR OLAN DEVRE	78
A. YENİ TASVİR-İ EFKÂR MUHARRİRLİĞİ ..	78
1. Dille ilgili yazıları	80
2. Girit meselesiyle ilgili yazıları	80
3. İttihad ve Terakkî hükûmeti ve memleketin idare edilmesine dair yazıları	84
B. VALİLİKLERİ	85
1. Basra Valiliği	85
2. Kastamonu Valiliği.....	87
3. Trabzon Valiliği.....	88
4. Musul Valiliği.....	90
5. Bağdad Valiliği.....	90
C. HAK GAZETESİ BAŞMUHARRİRLİĞİ ..	92
IX. MÛTÂREKE DEVRİ FAALİYETLERİ	97
A. "HÂDİSÂT"IN İNTİŞÂRI	97
1. "Kara Bir Gün" hâdisesi	100
2. Ermeni meselesiyle ilgili yazıları	107
3. İzmir'in işgâli üzerine yazdığı yazıları	114
4. Memleketin hâl ve istikbâline dair yazıları ..	117
5. Türkçülük cereyanından bahseden yazıları ..	123
B. "VİLÂYÂT-I ŞARKIYYE MÛDÂFAA-İ HUKÛK-I MİLLİYE CEMİYETİ" NİN KURULMASI	125
C. "PIERRE LOTİ" İHTİFÂLİ	132
Ç. MALTA'YA SÜRGÜN EDİLMESİ	133
X. MALTA DÖNÜŞÜ GAZETECİLİK VE NEŞİR FAALİYETLERİ	137

A. GAZETECİLİK FAALİYETLERİ	137
1. Peyâm-ı Sabah Gazetesi'nde Neşredilen Yazılar	137
2. Yarın Mecmuası'nda Neşredilen Yazılar	137
3. Son Telgraf Gazetesi'nde Neşredilen Yazılar	139
4. Mahfil Mecmuası'nda Neşredilen Yazılar ...	140
5. Resimli Gazete'de Neşredilen Yazılar	141
6. Asrî Türkiye Mecmuası'nda Neşredilen Yazılar	143
7. Yeni Ses Gazetesi'nde Neşredilen Yazılar ...	143
8. Servet-i Fünûn Mecmuası'nda Neşredilen Yazılar	144
B. KİTAP HALİNDE İNTİŞÂR EDEN ESERLERİ ...	145
XI. VEFATI	146
XII. MİZACI	151

İKİNCİ BÖLÜM

Süleyman Nazîf'in Eserleri

I. MANZUM ESERLERİ	159
A. ŞİİR KİTAPLARI	159
1. Gizli Figanlar	159
2. Firâk-ı Irak	165
3. Malta Geceleri	172
B. SÜLEYMAN NAZİF'İN ŞİİRLERİNDE MUHTEVA	
1. Tabiat şiirleri	179
2. Ferdî ıztıraplarını anlatan şiirleri	188
3. Aşk şiirleri	190
4. Vatan şiirleri	198
5. İctimâî şiirleri	203
II. MENSUR ESERLERİ	
A. MAKALE, MEKTUP VE KONFERANSLARDAN MEYDANA GELEN ESERLER	204

1. Bahriyelilere Mektup	204
2. Nâmık Kemâl	207
3. El-Cezîre Mektupları	208
4. Ma'lûmu İ'lâm	210
5. Boş Herif	211
6. Süleyman Paşa	212
7. İki İttifakın Tarihçesi	213
8. Batarya ile Ateş	214
9. Âsitân-ı Tarihte (Galiçya)	216
10. Hitâbe	217
11. Nâmık Kemâl	222
12. Tarihin Yılan Hikâyesi	223
13. Lûtfi Fikri Bey'e Cevap	224
14. Çal Çoban Çal	224
15. Hazret-i İsâ'ya Açık Mektup	227
16. Çalınmış Ülke	230
17. Âbide-i Şühedâ	232
18. İmâna Tasallut (Şapka Meselesi)	233
19. Kâfir Hakikat	233
20. Yıkılan Müesseses	234
B. BİYOGRAFİ VE İNCELEME ÇALIŞ-	
MALARI	235
1. Mehmed Âkif	235
2. Külliyyât-ı Ziyâ Paşa	241
3. İki Dost	243
4. Fuzûlî	246
5. Nâsırüddin Şah ve Bâbiler	251
C. TERCÜME ESERLERİ	252
1. Victor Hugo'nun Bir Mektubu	252
2. Lübnan Kasrının Sâhibesi	253
Ç. SÜLEYMAN NAZÎF'İN NESİRLERİNDE	
MUHTEVA	255

1. San'at ve edebiyatla ilgili yazıları	255
2. Dille ilgili yazıları	263
3. Osmanlılık ve Türkçülükle ilgili yazıları....	267
4. Avrupa ile ilgili yazıları	275
D. SÜLEYMAN NAZÎF'İN NESİRLERİNDE	
DİL VE ÜSLÛP	280
SONUÇ	291
BİBLİYOGRAFYA	295
İNDEKS	323

